

СЕКЦІЯ 3.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ НАУК

Бобер С. Ю.

*студентка магістратури юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
конституційного, адміністративного
та фінансового права ТНЕУ
Шевчук О.Р.*

ВИХІД З ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Нестабільність економічної ситуації в Україні на даний час призводить до збільшення випадків виходу учасників з господарських товариств. В результаті цього зросла кількість і корпоративних спорів, пов'язаних із реалізацією учасників своїх прав на вихід. Тому надзвичайно актуальною є проблема щодо попередження, запобігання та вирішення спірних ситуацій, що виникають у зв'язку з виходом учасників із господарських товариств, зокрема і товариств з обмеженою відповідальністю (ТОВ). Чинне законодавство не дає відповіді на цілий ряд питань, які виникають при вирішенні корпоративних спорів, а також чітко не регламентує порядок розрахунків з учасником господарського товариства, який вийшов. Тому надзвичайно важливим є закріплення на законодавчому рівні механізму реалізації права на вихід учасника з господарського товариства.

Дослідження окремих питань щодо права на вихід були висвітлені в працях таких науковців, як Г. Є. Авілов, М. О. Белоусов, В. М. Кравчук, І. В. Спасибо-Фатєєва, Е. О. Суханов та ін.

Право учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю передбачено ст. 148 Цивільного кодексу України [1], ст. 88 Господарського кодексу України [2], та ст. 54 Закону України «Про господарські товариства» [3].

Перш за все, необхідно визначити сутність поняття виходу із господарського товариства, отож вихід - це спосіб припинення корпоративних відносин з ініціативи учасника, який застосовується в усіх видах господарських товариств, окрім акціонерного [4, с.73]. На практиці часто поняття «вихід» та «виключення» розглядаються як синоніми, що в подальшому породжує невірне тлумачення та змішування цих двох зовсім різних підстав припинення корпоративних прав. Тому ототожнювати їх не можна.

По-перше, виключення - це примусове припинення участі в товаристві. Ініціатива щодо виключення виходить від інших учасників. Натомість

вихід - добровільне волевиявлення учасника. По-друге, виключення можливе лише за наявності чітко визначених підстав (ч. 2 ст. 52 та ст. 64, 72 Закону України «Про господарські товариства»), а для виходу ані підстави, ані мотиви не мають жодного значення. По-третє, виключення здійснюється за рішенням вищого органу - зборів учасників товариства. Натомість вихід - суб'єктивне, самостійне рішення учасника, яке не залежить від згоди інших учасників [5, с. 24].

Як слушно помічає О. В. Мельник, вихід з товариства - це добровільне, одностороннє, безумовне волевиявлення учасника, спрямоване на припинення корпоративних правовідносин. Ініціатором процедури виходу може бути лише учасник, який цього бажає, а товариство є суб'єктом лише пасивного обов'язку - не перешкоджати реалізації цього права. Вихід учасника не залежить від згоди інших учасників, наявності зобов'язань перед товариством та інших обставин. Право на вихід не може бути обмежене установчими документами чи рішенням органів товариства. Учасник може реалізувати своє право на вихід із господарського товариства на власний розсуд у будь-який момент, враховуючи вимоги закону та установчих документів [4, с. 74].

Слід зазначити, що для виходу з ТОВ учаснику необхідно: завчасно письмово повідомити ТОВ про свій вихід, подати відповідну заяву, адресовану ТОВ. Згідно із ст. 148 ЦКУ, учасник ТОВ має повідомити товариство про свій вихід не пізніше ніж за три місяці до виходу, якщо інший строк не встановлений статутом. За загальним правилом, яке поширюється не лише на учасників ТОВ, учасники товариства мають право вийти з товариства, якщо установчими документами не встановлений обов'язок учасника письмово попередити про свій вихід із товариства у визначений строк, який не може перевищувати одного року (ч. 2 ст. 100 ЦК України). Із цього слідує, що в установчих документах має бути закріплений обов'язок учасника письмово повідомити про свій вихід. У випадку, коли такий обов'язок учасника не передбачений у статуті ТОВ, необхідно слідувати ч. 1 ст. 148 ЦК України як спеціальній нормі.

Слід відмітити, що відповідно до норм чинного законодавства, заява про вихід учасника з ТОВ повинна бути нотаріально посвідчена. [7].

Найбільше дискусій у сфері виходу учасника із ТОВ породжує питання встановлення моменту виходу, який в законодавстві не є чітко врегульованим. Вищі судові інстанції по-різному визначають дане питання. Так, ВГСУ зазначає, що учасник вважається таким, що вийшов з товариства з обмеженою або з додатковою відповідальністю з моменту прийняття загальними зборами рішення про виключення учасника з товариства на підставі його заяви про вихід, а у разі відсутності такого рішення – з дати закінчення строку, встановленого законом або статутом товариства для повідомлення про вихід з товариства [7].

Проте, ВСУ вважає, що вихід зі складу учасників товариства не пов'язується ні з рішенням зборів учасників, ні з внесенням змін до установчих документів товариства. У зв'язку з цим моментом виходу учасника з товариства є дата подачі ним заяви про вихід відповідній посадовій особі товариства або вручення заяви цим особам органами зв'язку [8].

Уразова Г.О. підтримує позицію ВСУ, оскільки вихід учасника з ТОВ є одностороннім правочином, який не потребує згоди (його прийняття) загальних зборів. Тобто, останні не вирішують питання виходу учасника, а лише сприймають

цей факт та вчиняють у зв'язку з цим необхідні дії, передбачені законодавством та статутом товариства [6, с.134].

З моменту подання учасником ТОВ заяви про вихід, між ним та ТОВ припиняються корпоративні права, але в більшості випадків виникають зобов'язальні правовідносини щодо проведення розрахунків з учасником. Проте, ВСУ зазначає, що обов'язок сплатити вартість належної учаснику частки майна у строки, визначені ст. 54 Закону України «Про господарські товариства», виникає з моменту повідомлення учасником товариства про вихід із складу його учасників з виплатою належної йому частки вартості майна [9].

Відповідно до ст. 54 Закону України «Про господарські товариства» у разі виходу учасника з ТОВ, йому виплачується вартість частини майна товариства, пропорційна його частці у статутному капіталі. Виплата провадиться після затвердження звіту за рік, в якому він вийшов з товариства, і в строк до 12 місяців з дня виходу. На вимогу учасника та за згодою товариства вклад може бути повернуто повністю або частково в натуральній формі [3].

Таким чином, майно в натурі учаснику товариства може бути передане тільки у разі наявності складного юридичного факту: 1) вимоги учасника про виплату вартості частини майна товариства (повністю або частково) переданням майна в натурі; 2) згоди на це товариства. Остання має бути оформлена відповідним рішенням уповноваженого органу ТОВ в порядку, передбаченому статутом [6, с.135].

Отже, вихід учасника з ТОВ є підставою припинення корпоративних відносин за ініціативою учасника ТОВ а також виникнення зобов'язальних відносин щодо проведення розрахунків з учасником. Процедура виходу учасника з товариства є недостатньо врегульованою чинним законодавством України, в результаті чого виникають ряд спірних питань у даній сфері. З метою захисту прав та інтересів учасників товариств, зокрема і товариств з обмеженою відповідальністю необхідно прийняти спеціалізовані закони для кожного види господарських товариств з детальною регламентацією прав та обов'язків між товариством та його учасниками. Оскільки такі закони не є прийнятими на сьогоднішній день, то корпоративні правовідносини регулюються за допомогою статутних документів, прийнятими в кожному господарському товаристві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України редакція від від 01.04.2016, підстава 922-19 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Господарський кодекс України редакція від 01.04.2016, підстава 922-19 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Про господарські товариства: Закон України. Редакція від 01.01.2016, підстава 835-19// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
4. Мельник О. В. Вихід з господарського товариства як підстава припинення корпоративних правовідносин: цивільно-правовий аспект / О. В. Мельник // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. - № 2. – С. 73-76.
5. Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин: Рекомендації Вищого господарського суду України від

28 грудня 2007 року № 04-5 / 14 / Вісник господарського судочинства. – 2008. - № 1. – С.22-42.

6. Уразова Г. О. Право учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю / Г. О. Уразова // Проблеми законності. - 2015. - Вип. 129. - С. 129-138.

7. Рекомендації президії Вищого господарського суду України від 28.12.2007 р. № 04-5/14 «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Вищого господарського суду України. – Режим доступу : // <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/245>.

8. Про практику розгляду судами корпоративних спорів [Електронний ресурс]: постанова Пленуму ВСУ від 24.10.2008 р. № 13. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>.

Глуха Т. Р.
студентка III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: *к.ю.н., доц., доцент кафедри*
конституційного, адміністративного
та фінансового права ТНЕУ
Ментух Н.Ф.

ЕВОЛЮЦІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА

З набуттям чинності Господарського кодексу України [1] та Цивільного кодексу України [2] серед науковців висловлюються різні міркування щодо самостійності господарського права України як галузі права та його місця і ролі в правовій системі нашої держави.

Дослідженню питань, пов'язаних із визначенням місця господарського права в системі права України, присвячені праці багатьох відомих науковців, які по-різному висловлювали свої міркування щодо цієї проблематики.

Так, науковці виділяють два підходи до трактування даної проблематики: підхід представників господарського права та цивільного права. Неможливо заперечити думку представників цивілістики, адже ті суспільні відносини, що регулюються господарським правом, практично нічим не відрізняються від тих правовідносин, що складають предмет цивільного права. Щодо підходу представників господарського права, то варто відзначити, що дані суспільні відносини наділені специфічними особливостями, які все ж таки дають змогу відмежовувати наведені вище правовідносини, опираючись на суб'єктний склад та зміст.

Поява теорії господарського права пов'язується з публікацією у 1910 р. першої частини визначної праці відомого німецького вченого правника